

4. Кримінально-процесуальне право України: Підручник. За заг. ред. Ю. П. Аленіна. Харків: ТОВ «Одіссей», 2009. 816 с.
5. Мироненко О.В. Система і класифікація запобіжних заходів за новим КПК України. *Митна справа*. № 4 (88). 2013. С. 354-370.
6. Трунов И. Л., Трунова Л. К. Меры пресечения в уголовном процессе. СПб.: Издательство «Юридический центр Пресс». 2003. 356 с.
7. Мироненко О. В. Система і класифікація запобіжних заходів за новим КПК України. *Митна справа*. 2013. № 4. с. 354- 360
8. Смоков С. М. Види обмежень конституційних прав громадян у новому кримінальному процесуальному кодексі України. URL: <http://archive.nbuv.gov.ua/ejournals/FP/2012-2/12ссmpku.pdf>
9. Михайлов В. А. Меры пресечения в уголовном процессе. Москва: Право и закон, 1996. 304 с.
10. Чельцов М. А. Уголовный процесс. Москва, 1948. 624 с.
11. Гончар О. В. Застосування запобіжних заходів, які частково обмежують конституційне право особи на свободу пересування у кримінальному процесі України. *Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ*. 2013. № 2. С. 90-96.

ГОСПОДАРСЬКО-ПРАВОВІ ОСОБЛИВОСТІ РЕГУЛЮВАННЯ ТЕХНОЛОГІЙ В УКРАЇНІ

Давидюк Олександр,

кандидат юридичних наук, доцент,

кафедра господарського права

Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого,

с.н.с., Науково-дослідного інституту правового забезпеченні

інноваційного розвитку НАПрНУ, адвокат,

aleksandr.daviduk@gmail.com, м. Харків, Україна

The scientific report explores the state of economic and legal regulation of social relations related to the creation, implementation and transfer of rights to technology in Ukraine. The own concept of normative regulation of these relations is offered. The author defines technologies and their components.

Keywords: technology, innovation, technology transfer, state regulation of technology transfer activities, objects of intellectual property rights.

В научном докладе исследовано состояние хозяйственно-правового регулирования общественных отношений, связанных с созданием, воплощением и передачей прав на технологии в Украине. Предложено собственную концепцию нормативного регулирования указанных отношений. Представлено авторское определение технологий и их составляющих.

Ключевые слова: технология, инновация, трансфер технологий, государственное регулирование деятельности в сфере трансфера технологий, объекты права интеллектуальной собственности.

Наприкінці 2015 року, із ініціативи відповідних органів державної влади в Україні було прийнято Закон України «Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій» яким до цивільного та господарського обороту було введено новий об'єкт - технологію. Вказаний нормативно-правовий акт є першою спробою законодавця врегулювати суспільні відносини пов'язані із обігом технологій, які вже протягом довгого часу фактично існували на наших теренах.

Проте, запропонований концептуальний підхід до визначення правової природи технології та її складових був визначений занадто поверхнево і не відбиває всіх аспектів внутрішньої структури цього об'єкту, що в кінцевому результаті призвело до відсутності інтересу у суб'єктів господарювання ініціювати введення в господарський обіг фактично наявних в них технологій. Спробуємо визначити, в чому саме помилився законодавець визначаючи місце вказаного об'єкту в загальній системі правового регулювання господарської діяльності.

Так, стаття 1 Закону України «Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій», встановлює, що технологія це результат науково-технічної діяльності, сукупність систематизованих наукових знань, технічних, організаційних та інших рішень про перелік, строк, порядок та послідовність виконання операцій, процесу виробництва та/або реалізації і зберігання продукції, надання послуг.

В той же час, досліджуючи всю еволюцію технологічного розвитку та особливості використання поняття технології в галузях прикладних наук, ми вже бачимо відсутність одноманітного розуміння сутності та тлумачення поняття технології. Так, в етимологічному

значенні, термін «технологія», походить від двох слів грецького походження: від «techne» - мистецтво, майстерність, вміння, ремесло. та від «logos» - слово, наука, вчити, знання, вчення, тобто наука про вміння, ремесло. В економічних науках в якості технології розуміють - сукупність методів впливу знарядь праці на різноманітні властивості предметів праці, в результаті якого відбувається активна взаємодія людини з природою. Технологія ж обробки будь-якого предмета праці виражається в технологічному процесі, тобто у процесі фізичного, хімічного, механічного впливу знарядь праці на предмети праці. Технологічні процеси визначаються домінуванням технологічного способу виробництва (єдність продуктивних сил і техніко-економічних відносин), у межах якого відбувається техніко-економічне поєднання працівника із засобами виробництва. Технологію в виробничій сфері, розуміють в якості сукупності наукових та технічних знань про прийоми та засоби виробництва, його організації та управління, в умовах посилення поділу праці, розвитку застосування машин для отримання продукції з певними споживчими якостями, або ж як сукупності виробничих методів та процесів в певній галузі виробництва, а також науковий опис способів такого виробництва. Чи: (1) Сукупності знань, відомостей про послідовність окремих виробничих операцій у процесі виробництва чого-небудь; (2) Сукупності способів обробки або переробки матеріалів, виготовлення виробів, проведення різних виробничих операцій, тощо. В цьому ж секторі економіки, поряд з поняттям технологія існує поняття технологічної системи, під якою розуміють об'єкт, який взаємодіє із зовнішнім середовищем, складається із великої кількості елементів, які взаємопов'язані між собою потоками і функціонують як єдине ціле із спільною метою – забезпечити економічно доцільне перероблення сировини на потрібну продукцію.

Іншими словами, господарсько-виробнича сфера економіки України, висуває інші вимоги до змісту технологій ніж ті, які були визначені у Законі України «Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій». Крім такої невідповідності, поза увагою законодавця залишились інші аспекти їх функціонування, а саме:

По-перше: виробнича сфера потребує правового захисту не тільки інформації про хід та етапи здійснення виробничих процесів, але й захисту того обладнання та устаткування яке ці процеси опосередковує. Так, без жодної уваги законодавця залишилися такі надзвичайно цікаві об'єкти як експериментальне конструювання технології, відокремлена технологічна лінія, товарно-функціональні технології та технології виробничого призначення. На моє глибоке переконання, введення правових механізмів захисту конкретного матеріального втілення технологій від недобросовісного копіювання і відтворення, дозволить істотно збільшити відсоток їх фактичного використання в межах України. Тільки після того як суб'єкти господарювання отримають гарантії того, що зможуть вимагати від недобросовісних конкурентів припинення господарської діяльності заснованої на неправомірному відтворенні технології яка належить іншій особі, вони зможуть без зайвого остраху інвестувати в їх розробку чи імпортувати їх на території України.

По-друге: будь-яка технологія базується на нових знаннях, сучасних наукових роботах, результатах науково-дослідних та дослідно-конструкторських робіт, очевидним є те, що технологія пов'язана з об'єктами права інтелектуальної власності. Такий зв'язок є настільки тісним, що на перший погляд технологія постає звичайним об'єктом права інтелектуальної власності, проте, при більш детальному вивченні, ми бачимо цілий ряд суттєвих розбіжностей, що дозволяють дійти висновку про їх відмінність. Об'єкти права інтелектуальної власності, в першу чергу втілюють в собі результати наукової і творчої діяльності, є одними з найбільш «наукоємних» об'єктів господарського обороту, що наділені високою потенційною здатністю до досягнення високих економічних результатів від їх безпосереднього використання. Діяльність пов'язана із створенням технологій безсумнівно є творчою діяльністю, проте чинне законодавство України, яке регулює відносини пов'язані із використанням об'єктів права інтелектуальної власності, не відносить технологію до їх числа. І в рамках такої галузі немає жодних посилянь, що прямо чи опосередковано дозволяють дійти висновку про можливість її визначення в якості зазначеного об'єкту. На мою, технологія за своєю сутністю

являє «синтезований» об'єкт права інтелектуальної власності, що носить «синтетичний» характер, виходячи з наступного: (1) Технологія це система складових, що нерозривно поєднані специфічними зв'язками і наділена ознаками «інтегративності». Це визначає повну автентичність характеристик «синтезованого» об'єкту і технології, в частині системності поєднання і глибини взаємопроникнення складових; (2) Всі частини технології поєднані між собою єдиним функціональним призначенням – виробництво товарів/надання послуг. Це вказує на особливий характер існуючих зв'язків та цільове (рольове) призначення елементів, що також підтверджує наявність спільних ознак порівнюваних об'єктів. При порушенні встановленого порядку протікання технологічних процесів таке призначення буде втрачено і не надасть можливості отримати очікуваний економічний ефект; (3) Результат використання технології наділений такими споживчими властивостями рівень яких не був відомий раніше, чи існуючий рівень технологічного розвитку не надавав можливості їх отримання, або ж використання технології дозволяє істотно здешевити процес отримання такого результату, чи результат такого використання являє собою нову технологію. Такі властивості можуть бути досягнуті лише при цілісному використанні взаємопов'язаних внутрішніх елементів технології, що поєднані спеціальним чином на двох рівнях: (а) загальним алгоритмом її функціонування; (б) матеріально-просторовим поєднанням. Наявність особливого результату використання, вказує на особливу цінність поєднання частин в ціле, оскільки саме воно, в кінцевому своєму результаті надає можливість отримати товар з підвищеними показниками конкурентоздатності. (4) Поєднання складових технології не є природнім, воно створене внаслідок свідомих інтелектуальних дій її розробника, що вказує на її «синтетичний» характер. Об'єкт дослідження являє собою «штучний» об'єкт суспільних відносин, що був створений внаслідок науково-технічного розвитку, є продуктом діяльності людини; (5) Технологія заснована на об'єктах права інтелектуальної власності які є не її невід'ємною частиною та визначають основні техніко-економічні характеристики. (6) Об'єкти права інтелектуальної власності, внаслідок їх особливого поєднання та внутрішньої інтеграції, отри-

мують свій подальший розвиток та практичне використання саме в складі технології. Вона надає можливість високого ступеня комерціалізації таких об'єктів, поєднує в єдине ціле їх характеристики з метою отримання результату більш високого рівня ніж той, що мав бути отриманий при розрізненому їх використанні.

Введення до чинного законодавства України визначених концептуальних засад існування синтезованих об'єктів права інтелектуальної власності і включення до їх складу технологій, забезпечить можливість отримати доступ власникам прав на технологію до ефективних засобів захисту які встановлені законодавством у сфері права інтелектуальної власності, що додатково сприятиме їх більш широкому використанню в межах нашої держави.

По-третє: технологія є частиною інноваційної діяльності і як сама може бути використана для виробництва інноваційної продукції так і може бути створена і результатом реалізації інноваційного проекту. Відповідне визначення технології як невід'ємної складової інноваційної системи та інноваційного процесу дозволить легалізувати витрати суб'єктів господарювання на їх розробку і подальше впровадження та шляхом опосередкованого зниження податкового навантаження стимулюватиме суб'єктів господарювання до їх масштабного втілення. На мою думку, доцільним буде визначити місце технології в інноваційній діяльності наступним чином: технологія це специфічний інноваційний продукт, який наділений здатністю змінити економічні та суспільні відносини, що займає центральне місце у всій системі інноваційних об'єктів потенційно наділений здатністю приносити максимальний інноваційний ефект від свого втілення до виробничого сектору національної економіки України. Також, вона може виступати в господарському обороті в правовому статусі інноваційної продукції (коли мова йде про товарно-функціональну технологію) і одночасно вона може являться результатом реалізації інших інноваційних продуктів (в такому випадку технологія це результат інноваційної діяльності).

В цілому, із врахуванням всіх аспектів функціонування технологій в Україні, доцільним є нормативна фіксація наступного визначення технології як активу суб'єкта господарювання, що є закритою

системою складових (виробничих методів і процесів; відомостей про послідовність окремих виробничих операцій; результатів науково-дослідних і дослідно-конструкторських робіт, проектної документації; охоронних документів, що підтверджують правомірність використання об'єктів права інтелектуальної власності які входять до її складу; механізмів, устаткування, приладів, приборів, верстатів і т ін.), що нерозривно пов'язані між собою матеріальними, енергетичними, інформаційними зв'язками, взаємодія між якими, за визначеним алгоритмом, дозволяє реалізувати спільну мету – виробництво певного продукту чи надання певної послуги, який за своїми характеристиками та внутрішніми властивостями здатний внести кардинальні зміни до розвитку технологічного укладу та характеру виробництва з різноманітними соціальними наслідками.

За результатами дослідження сери трансферу технологій в Україні, можна сформуванати наступні пропозиції, щодо вдосконалення існуючого правового регулювання вказаних суспільних відносин:

1) Визначення в якості складової технології її матеріального втілення (відокремленої технологічної лінії, експериментального конструювання технології, виробничої технології та товарно-функціональної технології);

2) Фіксація технології як спеціального синтезованого об'єкту права інтелектуальної власності, що носить синтетичний характер та розповсюдження на неї системи засобів захисту та відновлення порушених прав на технологію;

3) Введення технології до складу інноваційної системи та інноваційного процесу для надання суб'єктам господарювання можливості віднесення видатків на їх розробку, створення і впровадження до видаткової частини власності діяльності та поетапного зменшення за рахунок цього існуючого податкового навантаження.

Всі перелічені зміни потрібно вводити шляхом прийняття окремого спеціального норматив-правового акту рівня не нижче Закону України, яким би було встановлено всі ті особливості функціонування технологій визначення яких потребують суб'єкти господарювання.